

УДК 351.74.08

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**INFORMATION SUPPORT OF THE ACTIVITIES
OF THE TERRITORIAL DIVISIONS OF THE UKRAINIAN POLICE**

Шорохова Г.М.,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті розкрито зміст та особливості функціонування спеціалізованих інформаційних систем у діяльності Національної поліції України, а також визначено основні переваги впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльності поліції. Автором робиться висновок про те, що в Україні необхідно удосконалювати міжвідомчу систему інформаційного забезпечення відповідно до вимог міжнародних стандартів. Запропоновано напрями вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення в Національній поліції України.

Ключові слова: Національна поліція України, інформація, інформаційне забезпечення, автоматизована інформаційна система, інформаційні технології, інформаційна підсистема, база даних, банк даних.

В статье раскрыто содержание и особенности функционирования специализированных информационных систем в деятельности Национальной полиции Украины, а также определены основные преимущества внедрения современных информационных технологий в деятельность полиции. Автором делается вывод о том, что в Украине необходимо совершенствовать межведомственную систему информационного обеспечения в соответствии с требованиями международных стандартов. Предложены направления решения задач современного информационного обеспечения в Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: Национальная полиция Украины, информация, информационное обеспечение, автоматизированная информационная система, информационные технологии, информационная подсистема, базы данных, банк данных.

The article analyses the state of information support of the activities of the police in Ukraine. After examining the main studies by academicians and analyzing domestic legislation, it reveals content, features of the workings of the specialized information systems in the police activities, and determines main benefits of the introduction of modern informational technologies into the police activities. Current activities of the National Police of Ukraine are hard to imagine without the application of information technologies and information support, aggregation and systematization of the information resources in the databases. Development of the information and analytical activities caused emergence of the information and analytical divisions dedicated virtually to every area involving information processes, particularly, to the processing of the data flow in order to reach optimal managerial decisions. This involves analysis of the state of crime and public security in a particular period, study of the efficiency and practicality of a particular form of activities, its regulatory framework involved in combatting violations of law and order, crime, other areas of the police activities defined by the Ukrainian legislation. The article draws conclusions on the main trends of the development of information sys-

tems in the law enforcement, namely: improvement of the forms and methods of the management of the systems of information support; centralization and integration of the computer databases; introduction of the modern information technologies for the management of criminological and forensic data banks; increased application of the effective computer networks; establishment of the effective exchange of the forensic data on the interstate level. Concluding, the article proposes the main ways to improve information support of the activities of the National Police of Ukraine.

Key words: National Police of Ukraine, information, information support, automatic information system, information technologies, information subsystem, database, data bank.

Сучасний рівень розвитку суспільства характеризується стрімким зростанням потоків і обсягів інформації. Сьогоднішню діяльність підрозділів Національної поліції України (далі – НП України) важко уявити без використання інформаційних технологій та інформаційного забезпечення, накопичення та систематизації інформаційних ресурсів у базах даних.

Основними тенденціями розвитку інформаційних систем у правоохоронній сфері є: удосконалення форм і методів управління системами інформаційного забезпечення; централізація та інтеграція комп'ютерних банків даних; впровадження новітніх інформаційних технологій для ведення кримінологічних і криміналістичних обліків; широке використання ефективних комп'ютерних мереж; застосування спеціалізованих засобів захисту інформації; налагодження ефективного обміну кримінологічною інформацією на міждержавному рівні.

Оскільки інформаційне право є молододою наукою, сьогодні багато аспектів проблематики, пов'язаної з інформаційним забезпеченням правоохоронних органів, досліджені недостатньо. Серед наукових праць, які заклали фундаментальні теоретико-методологічні засади інформаційного забезпечення у сфері правоохоронної діяльності, необхідно назвати роботи І.В. Арістової, О.М. Бандурки, К.І. Белякова, Р.А. Каложного, М.Я. Швеця, Є.Б. Кубка, В.А. Кормича, В.С. Цимбалюка, В.Д. Гавловського та ін. Останнім часом проблематика інформаційного забезпечення правоохоронних органів привертала увагу таких вчених, як В.Я. Мацюк, О.В. Олійник, Д.Я. Семир'янов, О.В. Сировой, Д.В. Сулацький та деяких інших науковців, однак багато питань у цій сфері ще очікують на свою наукову розробку.

Мета статті полягає в тому, щоб, дослідивши основні праці вчених і проаналізувавши вітчизняне законодавство, розкрити сутність інформаційного забезпечення правоохоронних органів та окреслити проблеми сучасного етапу розвитку інформаційних систем і технологій у діяльності територіальних органів поліції України.

Інформаційно-аналітичне забезпечення в діяльності НП України посідає дуже важливе місце та є комплексом організаційних, правових і технологічних засобів, які забезпечують процес збирання, отримання, обробки, поширення, аналізу та використання інформаційних ресурсів, необхідних для виконання визначених чинним законодавством завдань і функцій правоохоронних органів.

Органи поліції у своїй роботі використовують інформацію, пов'язану не лише з відомостями про стан публічного порядку і рівня злочинності на певній території, але також і про самі органи та підрозділи, їх сили і засоби. Співробітники чергових частин, слідчі, працівники оперативних підрозділів карного розшуку, експерти-криміналісти, дільничні інспектори поліції, працівники паспортно-візових служб та інших підрозділів органів поліції у процесі своєї роботи накопичують величезні бази даних оперативно-довідкового й оперативно-розшукового призначення. У цих базах зазвичай міститься інформація, яка стосується обліково-реєстраційних даних громадян; правопорушень і кримінальних подій; правопорушників і злочинців; викрадених і вилучених речей, а також предметів антикваріату; власників авто-, мототранспортних засобів; власників вогнепальної зброї; громадян, котрі перебувають у розшуку, та безвісти зниклих громадян, а також інша інформація, що підлягає зберіганню. Уся ця інформація необхідна для ефективного роботи різних підрозділів правоохорон-

них органів та своєчасного прийняття практичних заходів у боротьбі зі злочинністю та правопорушеннями.

Поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності:

1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України;

2) користується базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади;

3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу;

4) здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав і міжнародними організаціями [1].

Інформація, яка здобувається і використовується співробітниками підрозділів НП України, повинна бути упорядкованою, бо інакше потрібні відомості знайти важко чи просто неможливо. Саме тому в діяльність підрозділів НП України було впроваджено автоматизовану інформаційну систему (далі – АІС), яка стала опорою не тільки в адміністративній діяльності поліції, а й у боротьбі зі злочинністю. АІС надали змогу співробітникам інформаційних служб систематизувати об'єм інформації, з якою необхідно працювати органам внутрішніх справ, і можливість постійно поповнювати її новою та вилучати застарілу інформацію. Такий принцип діяльності АІС дає можливість оперативно надавати запитувану інформацію співробітникам підрозділів НП України та здійснювати їх головну мету – боротьбу зі злочинцями та правопорушниками [2, с. 50].

АІС називаються організаційно-технічні системи, в яких реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів [3].

Автоматизовані інформаційні системи, які правоохоронні органи використовують у своїй діяльності, за своїм призначенням діляться на:

- АІС, призначені для збору й обробки обліково-реєстраційної і статистичної інформації;
- АІС оперативного призначення;
- АІС, які використовують у слідчій роботі;
- АІС криміналістичного призначення;
- АІС, які використовуються в експертній діяльності;
- АІС управлінського призначення та ін.

З іншого боку, ці АІС можна класифікувати за рівнем складності обробки інформації (технічної, обчислювальної, аналітичної, логічної), яка використовується, таким чином:

- Автоматизовані інформаційно-довідкові системи (АІДС).
- Автоматизовані інформаційно-пошукові системи (АІПС).
- Автоматизовані системи обробки даних (АСОД).
- Автоматизовані робочі місця (АРМ).
- Автоматизовані системи управління (АСУ).
- Експертні системи (ЕС), експертно-консультуючі системи та системи підтримки ухвалення рішень.

АІДС дозволяють забезпечити користувача інформацією довідкового характеру. Працюючи в інтерактивному режимі, АІДС дозволяють вводити, систематизувати, зберігати та видавати відомості за запитом користувачів, не роблячи ніяких складних перетворень даних.

АІПС дають можливість відбирати і виводити інформацію за умовами, які задаються в запитах.

АСОД – це системи, які дозволяють вирішувати завдання, що мають чітку структуру за наявності вхідних даних,

алгоритмів і стандартних процедур обробки. Такі системи використовуються для автоматизації повсякденних дій управлінського персоналу, які часто повторюються.

АРМ – це основне середовище інформаційно-технічної автоматизації професійної діяльності співробітника ОВС. Вони є індивідуальним комплексом технічних засобів і програмного забезпечення, який дозволяє максимально автоматизувати роботу фахівців конкретного підрозділу. АРМ переважно складається з персонального комп'ютера, принтера, сканера, ксерокса, графічного пристрою та інших технічних засобів, а також пакетів прикладних програм загального призначення (текстових процесорів, електронних таблиць, графічних програм) і спеціального програмного забезпечення. Існує три типи АРМ: індивідуального користування, групового користування та користування в мережі. Співробітникам, що працює на АРМ, не потрібні досконалі знання в області інформатики (ОС, прикладного програмного забезпечення), його головним завданням є вміння розбиратися у своїй предметній області.

АСУ є комплексами технічних і програмних засобів, за допомогою яких можна автоматизувати управління різними об'єктами. Забезпечення керівництва інформацією є основною функцією АСУ. Зазвичай АСУ є сукупністю різних автоматизованих робочих місць, пов'язаних між собою.

ЕС – це спеціальні програми, які в процесі рішення проблемних ситуацій здатні частково замінювати фахівця-експерта. Вони ґрунтуються на алгоритмах штучного інтелекту і використовують інформацію, отриману від фахівців у конкретній галузі. Такі системи, спираючись на спеціалізовану базу даних і використовуючи певний набір правил і механізмів виведення інформації на основі наявних фактів, дозволяють розпізнавати ситуації, ставити діагнози, пропонувати вирішення проблем і давати рекомендації щодо вибору дій [4].

Базовими елементами та засобами реалізації інформаційно-аналітичної діяльності виступають інформаційні системи, системи зв'язку та передачі даних, сучасна інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, бази даних правової інформації, технічні, програмні, лінгвістичні, правові, організаційні засоби. Це знайшло відображення у ст. 25, 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію» [1].

Система інформаційного забезпечення НП України – це сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих організаційних елементів і технічних засобів, яка здійснює інформаційне забезпечення НП України.

Формування загальновідомчих і галузевих інформаційних підсистем, які складають основу системи інформаційного забезпечення НП України, здійснюється згідно з такими принципами:

- нормативно-правової забезпеченості;
- фактичності даних;
- функціонального призначення (інформаційні підсистеми оперативно-розшукового, оперативно-довідкового, організаційно-управлінського призначення, інформаційні підсистеми кримінальної статистики, спеціалізовані інформаційні підсистеми);
- доцільності впровадження й експлуатації;
- нарощення та розвитку.

Розглянемо базові елементи та засоби процесу інформаційного забезпечення.

База даних – іменована сукупність даних, що відображає стан об'єктів та їх відношень у певній предметній галузі (ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації»).

Банк даних – система інформаційних масивів, організованих у бази даних, а також програмних і технічних засобів, призначених для централізованого накопичення і колективного використання цих баз даних.

Інформаційна підсистема – це один чи декілька банків даних певних об'єктів, поєднаних відповідною технологією обміну інформацією.

Інформаційні підсистеми як складові частини системи інформаційного забезпечення, призначені для збору, накопичення, зберігання й обробки інформації певних напрямків об'єктів і орієнтовані на використання в діяльності багатьох служб, мають загальновідомчий характер і належать до загальновідомчих інформаційних підсистем.

Структурна побудова інформаційних підсистем НП України поєднує принципи територіально-розподіленої та централізованої топології й організована у вигляді ієрархічної моделі з трьох рівнів. Належність інформаційної підсистеми до певного рівня визначається принципами територіальності, специфіки використання й обсягом інформації, яка обробляється.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності НП України залежно від підпорядкування здійснюється на трьох рівнях. Перший рівень – центральний, що інтегрує інформаційні підсистеми поліції загальновідомчого значення та галузевих служб НП України. На цьому рівні інтегрується інформація, що використовується для аналізу, планування, ухвалення рішень і проведення у межах оперативно-розшукових, слідчих та інших спеціальних заходів із протидії злочинності. Другий рівень – регіональний, що охоплює інформаційні обліки, які є складовими частинами загальновідомчих інформаційних підсистем і використовуються обласними службами Національної поліції. У складі таких баз (банків) даних регіонального рівня інтегрується інформація, що має регіональний характер і містить дані про надзвичайні події, кримінальні й адміністративні правопорушення. Третій рівень – місцевий, що охоплює інформаційні обліки, які є складниками загальновідомчих інформаційних підсистем і використовуються у міських, районних підрозділах, слідчих та інших підрозділах Національної поліції [5, с. 108–109].

Ключовим органом, на який покладено функції з формування інформаційних ресурсів Національної поліції, є Департамент інформатизації МВС України (згідно з наказом МВС України від 31 січня 2018 р. № 70 «Про затвердження Положення про Департамент інформатизації Міністерства внутрішніх справ України»).

Департамент є структурним підрозділом апарату МВС, який організовує і здійснює заходи, передбачені законодавством України та іншими нормативно-правовими актами центральних органів виконавчої влади, спрямовані на інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності та захист персональних даних під час їх обробки в органах і підрозділах внутрішніх справ України.

Департамент є головним підрозділом у системі підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення та здійснює організаційно-методичне керівництво їх діяльністю, а також формує провідні напрямки діяльності Міністерства у сфері інформатизації та захисту персональних даних і розробляє проекти нормативно-правових актів з інформаційно-аналітичного забезпечення й обробки персональних даних у системі МВС.

Органом, на який покладено функції з формування інформаційних ресурсів Національної поліції в областях, є управління інформаційно-аналітичної підтримки (далі – УІАП), яке є структурним підрозділом Головного управління НП (далі – ГУНП) в області, що організовує і здійснює заходи, спрямовані на забезпечення правоохоронної діяльності органів поліції області. Провідні напрямки його діяльності:

- збір, обробка, накопичення та зберігання статистичної, оперативно-розшукової, оперативно-довідкової, криміналістичної та архівної інформації; створення, розвиток та організація експлуатації автоматизованих та інтелектуальних інтегрованих інформаційних систем, розвиток корпоративної інформаційної мережі ГУНП в області;

– інформаційне забезпечення підрозділів поліції, надання інформації фізичним і юридичним особам, ведення обліків правопорушників, злочинів, скоєних на території області, криміналістичних та оперативних обліків;

– упровадження сучасних інформаційних технологій та інформаційних систем у діяльність підрозділів ГУНП в області;

– формування державної і відомчої статистичної звітності про стан законності на території області та результати діяльності підрозділів ГУНП в області.

Оптимізація вирішення завдань пошуку, відбору та систематизації інформації, необхідної в діяльності поліції, базується на конструкті єдиного інформаційного простору системи МВС України, який логічно визначити як сукупність спеціалізованих баз і банків даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, суб'єктів інформаційно-аналітичної діяльності, які функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами забезпечують інформаційну взаємодію системи Міністерства внутрішніх справ України і громадян [6].

Системоутворюючими компонентами єдиного інформаційного простору є:

– інформаційні ресурси, що містять дані, відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації;

– організаційні структури, що забезпечують функціонування та розвиток єдиного інформаційного простору, зокрема збір, обробку, зберігання, поширення, пошук і передачу інформації, об'єднання різних мереж, систем і комплексів засобів зв'язку;

– засоби інформаційної взаємодії громадян із системою Міністерства внутрішніх справ України та доступу в певному правовому режимі до інформаційних ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій.

Очевидно, що функціонування єдиного інформаційного простору сприяє суттєвому розширенню інформаційної бази, необхідної для інформаційно-аналітичної діяльності, зниженню витрат на процеси пошуку, обробки, зберігання та відбору вихідної інформації, виявлення тих аспектів, у рамках яких слід здійснювати аналітичну обробку інформації, виявлення суті та динаміки просторово-часових і причинно-наслідкових зв'язків між досліджуваними фактами, явищами, процесами. Спочатку наявні дані перетворюються в нову інформацію про стан злочинності та результати оперативно-службової діяльності поліції, оперативно-довідкову, розшукову, криміналістичну, архівну, науково-технічну та іншу інформацію більш високого

порядку, яка дозволяє приймати обґрунтовані оперативні й управлінські рішення, здійснювати координацію та взаємодію [7, с. 51–52].

У ракурсі зазначеного та з урахуванням вищевикладеного доцільно відомчим нормативно-правовим актом Міністерства внутрішніх справ України визначити порядок інформаційної взаємодії між Національною поліцією та Департаментом аналітичної роботи і організації управління МВС України, територіальними органами Національної поліції та відповідними підрозділами організаційно-аналітичного забезпечення й оперативного реагування. Форма реалізація можлива у вигляді Державної цільової науково-технічної програми створення державної інтегрованої інформаційної системи забезпечення управління в системі МВС України або відомчій цільовій науково-технічній програмі. Указаний підхід до організації інформаційного обміну відповідає положенням Стратегії кібербезпеки України. Здійснення заходів сприятиме адаптації національної правової бази діяльності поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення до стандартів Європейського Союзу, що передбачено у ст. 22 «Боротьба зі злочинністю та корупцією» Розділу III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [7, с. 52–53].

Отже, вважаємо за необхідне зазначити, що для вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення підрозділів поліції має бути розроблено комплексний підхід для досягнення високого рівня в діяльності правоохоронних структур, а саме: упровадження єдиної політики інформаційного забезпечення; створення багатоцільових інформаційних підсистем діяльності ОВС; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів; інтеграції та систематизації інформаційних обліків ОВС на всіх рівнях; розбудови інформаційної мережі; створення умов для ефективного функціонування інформаційних обліків, забезпечення їх повноти, вірогідності, актуальності та безпеки; переоснащення інформаційних підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою; поширення мережі комп'ютерних робочих місць користувачів інформаційних підсистем; подальшої комп'ютеризації інформаційних обліків; установа взаємодії міліції з населенням у розробці ефективних способів такого забезпечення; упровадження нових форм і методів інформаційного забезпечення ОВС; правове виховання через засоби масової інформації; удосконалення законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС і навчальному процесі: збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції 23 грудня 2016 р. / упоряд. Т.В. Магеровська. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 313 с.
3. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 19 квітня 2014 р. № 1170-VII. Відомості Верховної Ради. 1994. № 31. Ст. 286.
4. Снегирьова Т.Л. Інформаційні технології в діяльності правоохоронних органів та необхідність їх вивчення курсантами вищих навчальних закладів системи МВС. Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. 2011. № 15. 335 с.
5. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. В.В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.
6. Про затвердження Порядку організації доступу до інформаційних ресурсів під час інформаційної взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України, Державною міграційною службою України та Державною прикордонною службою України: Наказ МВС України від 26 вересня 2013 р. № 920. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1771-13>.
7. Єсімов С.С. Юридична природа інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. 396 с.